

17.6.2019

EOAK/5848/2018

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Juho Martikainen

VANGIN OIKEUS KIRJEENVAIHTOON

1 KANTELU

Kantelija arvosteli vankilan menettelyä kirjeiden tarkastamisessa ja välittämisessä tapaajalle.

Kantelun mukaan kantelijan tapaajalle 6.10.2018 jättämä suljettu kirje oli avattu vankilassa ennen tapaajalle toimittamista. Kantelija oli tiedustellut syytä kirjeen avaamiseen. Kantelun liitteenä oli kantelijan asiaa koskeva asiointilomake, johon vartija A oli kirjoittanut selvityksensä.

Kantelun mukaan tämän jälkeen vankila oli kieltäytynyt enää toimittamasta kirjeitä tapaajille tapaamisen yhteydessä.

- - -

3 RATKAISU

3.1 Saatu selvitys

Vartija A:n selvityksen mukaan hän oli kerran epähuomiossa avannut kantelijan tapaajalle toimittaman kirjeen, koska vartija ei ollut muistanut lainsäädännön sisältöä. Vartija oli vain tarkastanut, ettei kirjekuori sisällä muuta kuin kirjeen, muttei ollut lukenut kirjettä.

Selvityksen mukaan vankilan ohjeistus on, ettei kirjeitä toimiteta tapaamisen yhteydessä tapaajille. Vartija oli tehnyt kantelijan kohdalla poikkeuksen ohjeistuksesta, koska kantelija ei ollut aiemmin pyytänyt toimittamaan kirjeitä tapaamisissa.

Aluekeskuksen lausunnon mukaan vankilan apulaisjohtajalta oli suullisesti saatu tieto, ettei muita vastaavia kirjeen välittämistapauksia tai avaamisia ole ollut.

Aluekeskus katsoi lausunnossaan, että vankeuslain 13 luvun 12 §:n mukaan vangilla on vain oikeus ottaa tapaamisissa vastaan tavaroita tai esineitä. Aluekeskuksen mukaan vangilla ei ole vankeuslain nojalla oikeutta luovuttaa tapaajalle postilähetyksiä tai tavaroita.

Aluekeskus totesi, ettei selvityksessä ole esitetty perusteita kantelijan kirjeen avaamiselle. Aluekeskus kiinnitti vankilan huomiota vangin kirjeenvaihtoa koskevien normien noudattamiseen.

3.2 Oikeusohjeet

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Suojan piiriin kuuluu muun muassa yksilön oikeus vapaasti solmia ja ylläpitää suhteita muihin ihmisiin (HE 309/1993 vp., s.53/I).

Vankeuslain 12 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan vangilla on oikeus kirjeenvaihtoon postin välityksellä. Lain esitöiden mukaan (HE 45/2014 vp. s. 43) säännöksellä tarkoitetaan nimenomaan

sitä, että kirjeenvaihto-oikeus on postin välityksellä, eikä se koske niin sanottuna sisäpostina vankien välillä tapahtuvaa kirjeenvaihtoa. Esitöiden mukaan muutos selventäisi sitä, että vankilalla ei ole velvollisuutta toimittaa vankien toisilleen lähettämiä viestejä ja kirjeitä sisäpostina. Muutos ei kuitenkaan tarkoittaisi sitä, että vankila ei voisi toimittaa vangin toiselle vangille osoittamaa kirjettä suoraan hänelle ilman postilaitoksen käyttämistä ja postimaksun maksamista. Tällaisten sisäpostina toimitettujen kirjeiden tarkastamisessa noudatettaisiin kirjeiden tarkastamista koskevia säännöksiä.

Lainmuutoksen eduskuntakäsittelyssä lakivaliokunta (LaVM 17/2014 vp.) piti perusteltuna rajoittaa erityisesti järjestäytyneisiin rikollisryhmiin kuuluvien välistä viestintää siten, ettei viestejä voi välittää vankilassa sisäpostina. Lakivaliokunta kiinnitti kuitenkin huomiota siihen, että hallituksen esityksen perusteluiden mukaan (s. 43/l) ehdotettu muutos ei tarkoita sitä, ettei vankila voisi harkintansa mukaan toimittaa vankien välistä viestiä sisäpostina. Ehdotettu säännös ainoastaan mahdollistaa sen, ettei vankilalla ole velvollisuutta vankien välisten viestien toimittamiseen sisäpostina. Lakivaliokunnan mietinnön mukaan muiden kuin rikollisryhmiin kuuluvien vankien välillä viestien toimittaminen sisäpostilla on edelleen mahdollista ja suositeltavaakin.

Momentin toisen virkkeen mukaan vangille saapunut tai vangilta peräisin oleva suljettu kirje tai muu postilähetys saadaan tarkastaa läpivalaisemalla tai muulla vastaavalla tavalla sitä avaamatta sen tutkimiseksi, sisältääkö se 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä.

Luvun 1 §:n 2 momentin mukaan vangille saapunut tai vangilta peräisin oleva kirje tai muu postilähetys saadaan avata ja sen sisältö tarkastaa lähetyksen sisältämää viestiä lukematta, jos lähetyksen muodosta tai koosta voidaan päätellä, että se sisältää muutakin kuin luottamuksellisen viestin, tai jos muutoin on perusteltua syytä epäillä, että se sisältää 1 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä. Momentin toisen virkkeen mukaan suljetussa vankilassa olevalle vangille saapunut kirje tai muu postilähetys saadaan kuitenkin avata ja sen sisältö tarkastaa lähetyksen sisältämää viestiä lukematta sen selvittämiseksi, sisältääkö se mainitun laisia aineita tai esineitä.

Vankeuslain 13 luvun 12 §:n mukaan tapaamisen yhteydessä vankilassa voidaan ottaa vastaan vähäinen määrä sellaisia tavaroita tai esineitä, joiden hallussapito vankilassa on 9 luvun 1 §:n 1 ja 2 momentin mukaan sallittu.

Tutkintavankeuslaissa on pääosin saman sisältöiset säännökset kirjeenvaihdosta.

3.3 Kannanotto

Kirjeen avaaminen

Saadun selvityksen perusteella vartija on avannut kantelijan tapaajalle jättämän kirjeen. Selvityksessä avaamiselle ei ole varsinaisesti esitetty muita perusteluja kuin se, ettei vartija ole muistanut kirjeen tarkastamista koskevia säännöksiä.

Katson, että vartija A on menetellyt virheellisesti avatessaan kantelijan tapaajalle jättämän kirjeen. Vankeuslain 12 luvun 1 §:n nojalla vangilta peräisin olevan kirjeen saa avata vain, jos lähetyksen muodosta tai koosta voidaan päätellä, että se sisältää muutakin kuin luottamuksellisen viestin, tai jos muutoin on perusteltua syytä epäillä, että se sisältää 1 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä. Tällaisia perusteita ei kantelijan kirjeen avaamisen yhteydessä ole saadun selvityksen perusteella ollut käsillä.

Kirjeiden välittäminen tapaamisten yhteydessä

Saadun selvityksen perusteella vankilassa on käytäntönä, ettei vankien kirjeitä toimiteta tapaamille tapaamisten yhteydessä. Saadun selvityksen perusteella kantelijan tapauksessa asiassa on tehty yksittäinen poikkeus.

Käsittääkseni vankeuslain 12 luvun 1 §:n nojalla vankilalla ei ole ehdotonta velvollisuutta välittää vankien kirjeitä tapaamisten yhteydessä. Kirjeenvaihto voidaan vankeuslain nojalla järjestää postin välityksellä. Näin ollen vankilan käytäntö, että kirjeitä ei välitetä tapaamisten yhteydessä ei ole lain sanamuodon vastainen.

Totean kuitenkin asiasta seuraavaa.

Perustuslain 10 §:n 1 momenttiin viitaten perustuslakivaliokunta on katsonut, ettei vangin yhteydenpito-oikeuksia pidä käytännössä rajoittaa enempää kuin on kulloisessakin yksittäistapauksessa välttämätöntä (PeVL 20/2005vp, s. 5/II). Vaikka vankeuslain 12 luvun 1 §:n sanamuoto onkin selvä, säännöksen sisältöä on hallituksen esityksessä ja eduskuntakäsittelyssä arvioitu lähinnä vankien välisen sisäpostin välittämisen kannalta. Esitöissä ei ole otettu kantaa kysymykseen kirjeenvaihdon välittämisestä tapaamisten yhteydessä. Sisäpostin osalta lakivaliokunta on mietinnössään pitänyt mahdollisena ja suositeltavana sallia muiden kuin rikollisryhmiin kuuluvien vankien välisen sisäpostin välittäminen. Tätä taustaa vasten kieltäminen välittää kirjeitä tapaamisen yhteydessä on mielestäni varsin pitkälle menevä rajoitus perustuslain 10 §:ssä tarkoitettuun yksityiselämän suojaan ja luottamukselliseen viestintään.

Aluekeskus on lausunnossaan katsonut, ettei vangilla ole oikeutta toimittaa tavaraa pois vankilasta tapaamisten yhteydessä. Mielestäni vankeuslain 13 luvun 12 §:stä ei voi tehdä tällaista tulkintaa, vaan vangille on annettava mahdollisuus toimittaa tavaraa pois vankilasta tapaamisten yhteydessä. Tietääkseni vankiloissa menetelläänkin yleensä niin, että vangit voivat ottaa vastaan ja lähettää pois vankilasta tavaraa tapaamisten yhteydessä vankilan antaman ohjeistuksen mukaisella tavalla. Tämä on vangin ja tapaajan kannalta edullisempaa kuin käyttää postin palveluja. Mielestäni ei ole tältäkin kannalta johdonmukaista, että kirjeiden välittäminen tapaamisten yhteydessä on täysin kielletty. On selvää, että niin tavaran kuin kirjeidenkin välittämisen tapaamisten yhteydessä täytyy tapahtua vankilan ohjeistuksen mukaisesti, jotta esimerkiksi tarvittavat tarkastustoimenpiteet voidaan suorittaa.

Edellä todetun perusteella vankilan olisi perusteltua arvioida uudelleen käytäntöään kieltää kirjeiden välittäminen tapaamisten yhteydessä kokonaan.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.3 esittämäni käsityksen virheellisestä menettelystä kirjeen avaamisessa vartija A:n ja vankilan tietoon. Kiinnitän vartija A:n ja vankilan huomiota kirjeen tarkastamista koskevien säännösten noudattamiseen.

Saatan edellä kohdassa 3.3 esittämäni käsityksen kirjeiden välittämisestä tapaamisen yhteydessä vankilan tietoon.

Näissä tarkoituksissa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni vartija A:lle ja vankilalle.

Lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni tiedoksi myös rikosseuraamusalueen aluekeskuskelle sekä Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikölle.